

DARE

Depolarisation Activism for
Resilient Europe

Savremeni izazovi: Nasilni ekstremizam i radikalizacija (Prva lekcija)

Autor: Robert Örell

Croatian Education and Development
Network for the Evolution of
Communication - HERMES
Croatia

Kreisau-Initiative
Kreisau Initiative e.V.
Germany

Open Communication
Serbia

TRANSFORM
Sweden

Western Balkans
Network
Bosnia-Herzegovina

**Co-funded by
the European Union**

Ovaj projekat je sufinansiran sredstvima Evropske komisije. Stavovi i sadržaj nastavnih planova su isključiva odgovornost njihovih autora i ne odražavaju stavove Evropske komisije ili organizacija koje sprovode projekat. Evropska komisija nije odgovorna za bilo kakve posledice koje proizlaze iz ponovne upotrebe ove publikacije.

Savremeni izazovi:

Nasilni ekstremizam i radikalizacija* (Prva lekcija)

O projektu

Inicijativa 'DARE - Depolarization Activism for Resilient Europe' ('Aktivizam za depolarizovanu i snažnu (otpornu) Evropu') pokrenuta je sa ciljem stvaranja prostora za kritički pristup učenju i dijalog usmeren na mlade i njihov aktivizam u području savremenih izazova kao što su polarizacija, radikalizacija, mentalno zdravlje i kršenja ljudskih prava. Obrazovni materijali DARE projekta nastoje da ojačaju aktivno građanstvo i evropske vrednosti i da promovišu i osnažuju glasove mladih i njihov građanski angažman. Za više informacija posetite internet stranicu projekta: www.depolarisation.eu

Teme

- 'Savremeni izazovi' tema - istraživanje složenih savremenih problema koji se često ne obrađuju u školama;
- Nasilni ekstremizam (definicija, manifestacije, zajednička obeležja);
- Karakteristike mentalnog sklopa nasilnog ekstremiste (podržavanje i opravdavanje nasilja, crno-belo razmišljanje, osećaj superiornosti, dehumanizacija).

Kontekst

Složeni savremeni problemi ne dobijaju uvek potreban prostor u školama širom Evrope. Želja nam je da inspirišemo nastavu građanskog vaspitanja, sociologije, etike ili razrednog časa smislenim sadržajem koji se bavi relevantnim problemima u društvu i istovremeno gradi otpornost mladih i kritičko razmišljanje o ovim temama.

Nasilni ekstremizam i radikalizacija su primeri takvih problema. Sa rastom populizma u Evropi, učenici svedoče čestim primerima netrpeljivosti prema određenim društvenim grupama, kao i nasilju na televiziji i kanalima društvenih mreža. Osim toga, često su izloženi vestima o terorizmu ili čak i sami doživljavaju posledice takve netrpeljivosti i nasilja u svojim zajednicama.

Ovo je prva lekcije (od dve) o temi nasilnog ekstremizma i radikalizacije. Preporuka je realizovati ih ili u dva uzastopna časa prema rasporedu ili za vreme dvočasa. Tokom prvog časa raspravlja se o konceptu nasilnog ekstremizma sa posebnim fokusom na karakteristike nasilnog ekstremističkog načina razmišljanja, dok se drugi čas usredsređuje na proces radikalizacije odgovarajući na pitanja o tome zašto i kako ljudi postaju nasilni ekstremisti.

* Napomena: Ako vas zanima ova tema i želite da je detaljnije obradite sa učenicima, pogledajte obrazovni materijal "Trening osveščivanja o radikalizaciji", koji je takođe razvijen u sklopu projekta DARE.

Ciljevi

- podizanje svesti o problemu nasilnog ekstremizma u društvu;
- razumevanje koncepta nasilnog ekstremizma;
- prepoznavanje i razumevanje karakteristika mentalnog sklopa nasilnih ekstremista i razmišljanje o tome kako takav način razmišljanja i takav mentalni sklop mogu da se spreče.

Ishodi učenja

Na kraju časa učenici će moći da:

- razumeju koncept nasilnog ekstremizma (definicija, manifestacije i zajednička obeležja);
- prepoznaju i razumeju karakteristike načina razmišljanja nasilnih ekstremista i njihove suprotnosti.

Materijal i oprema

- Za puštanje videa: laptop, projektor, zvučnici, internet/Wi-Fi

Trajanje

45 minuta (jedan školski čas)

Pregled aktivnosti na času

Uvod (5 minuta)

Nastavnik najavljuje temu tako što pita učenike da li mogu da navedu primere terorističkih napada ili zločina iz mržnje koje su videli u vestima. Nakon par takvih primera nastavnik upozorava učenike da današnja tema može biti teška i zastrašujuća i objašnjava da je jedan od načina na koji se možemo nositi sa teškim problemima, da učimo o njima, razumemo zašto se događaju i naučimo šta možemo da uradimo kako bismo ih sprečili. Nakon toga nastavnik najavljuje da će se danas svi usredsrediti na učenje o nasilnom ekstremizmu i radikalizaciji i predstavlja animirani video o nasilnom ekstremizmu.

Gledanje kratkog video zapisa **Savremeni izazovi: Nasilni ekstremizam (5 minuta)**

Prikažite video učenicima: <https://depolarisation.eu/sr/savremeni-izazovi-s/>

Rasprava o video zapisu (10 minuta)

Korisna pitanja za istraživanje, razmatranje i dalje razmišljanje:

1. Ko su nasilni ekstremisti?

(Napomena: O nasilnom ekstremizmu govorimo kada osoba ili grupa usvoji uverenja i ponašanja koja podržavaju upotrebu nasilja protiv ljudi ili institucija radi postizanja svojih (ideoloških, političkih, verskih) ciljeva. Osoba može da se smatra nasilnim ekstremistom ako on ili ona, između ostalog:

- misli da je nasilje opravdano sredstvo za postizanje cilja
- podržava terorističke ili nasilne ekstremističke grupe tako što im daje, na primer, novac ili tako što deli njihove objave na društvenim mrežama

Nastavak rasprave o video zapisu

- je terorista ili neko ko je vršio nasilna dela (na primer, oštećenje imovine, uznemiravanje ili napad) protiv ljudi isključivo jer su pripadnici različite grupe).

2. Koja je razlika između ekstremnog načina razmišljanja i nasilnog ekstremiste? (Napomena: Imati ekstremno mišljenje znači imati stavove koji su izrazito drugačiji od mišljenja većine u društvu. To, naravno, nije nezakonito. Na primer, neki ljudi veruju da je zemlja ravna ploča. Razlika između ekstremnog pogleda i nasilnog ekstremiste je u tome što drugi promoviše mržnju i nasilje prema drugima. To je u mnogim zemljama regulisano zakonom (npr. zabrana govora mržnje, zločina iz mržnje, terorizma ili podržavanja terorizma).

3. O kojim vrstama nasilnih ekstremističkih grupa ste nešto naučili? (Napomena: U filmu se spominju grupe nasilnih desničarskih ekstremista, poput neonacista, nasilnih islamističkih ekstremista i nasilnih levičarskih ekstremista.)

4. Šta je zajedničko svim tim grupama nasilnih ekstremista i kako one deluju? (Napomena: Postoji mnogo različitih grupa i ideologija, ali ono što im je svima zajedničko je promovisanje mržnje i nasilja. Takođe, ljudi u nasilnim ekstremističkim grupama usvajaju određeni način razmišljanja, koji se može okarakterizirati sledećim obeležjima:

- crno-belo razmišljanje
- osećaj nadmoći
- dehumanizacija drugih)

Nastavnik najavljuje da je o ovim aspektima nasilnog ekstremističkog načina razmišljanja važno detaljnije razgovarati pa se sledeća vežba usredsređuje na to.

"Karakteristike mentalnog sklopa nasilnog ekstremiste" - grupni rad (25 minuta)

Učenici su nasumično podeljeni u tri grupe. Svaka grupa dobija jedan aspekt ekstremističkog načina razmišljanja i set pitanja. (10 minuta)

Grupa 1. Crno-belo razmišljanje

- Šta, prema ovom video zapisu, znači razmišljati na crno-beli način?
- Šta je suprotno crno-belom načinu razmišljanja?
- Kako sprečiti ljude da razviju crno-beli način razmišljanja?

Grupa 2. Osećaj superiornosti/nadmoći

- Šta, prema ovom video zapisu, znači imati osećaj superiornosti?
- Kako se to razlikuje od, na primer, nacionalnog ponosa ili ponosa zbog pripadnosti nekoj grupi ili regionu?
- Navedite primere grupa koje bi učenicima poput vas, po vašem mišljenju, mogle da pruže (pozitivan) osećaj samopoštovanja.

"Karakteristike mentalnog sklopa nasilnog ekstremiste" - grupni rad (nastavak)

Grupa 3. Dehumanizacija

- Šta, prema ovom video zapisu, znači dehumanizovati osobu ili grupu?
- Zašto je dehumanizacija štetna? Kakve posledice može da ima?
- Šta mislite, koji pojam je suprotan pojmu dehumanizacije?
- Kako možemo da sprečimo dehumanizaciju?

Svaka grupa predstavlja svoje odgovore, a ostatak razreda doprinosi pitanjima, mišljenjima, zapažanjima. (15 minuta)

Primeri odgovora koji bi trebalo da se nađu u prezentacijama učenika:

Grupa 1. Crno-belo razmišljanje

- Iz video zapisa: 'Crno-belo razmišljanje' znači da članovi ekstremističkih grupa koriste preterano pojednostavljene kategorije za opisivanje sveta, stvarajući tako podelu na "nas" i "njih". Svoju grupu predstavljaju kao ispravnu i dobru, a sve druge kao neprijatelje i zle. Oni ne dopuštaju pitanja, sumnje ili kritike koje otvaraju prostor za raspravu i dovode u pitanje njihove stavove.
- Crno-belo razmišljanje je razmišljanje kroz previše pojednostavljene termine, korišćenje jednostavnih kategorija kao što su, na primer, ispravno ili pogrešno, bez bilo kakvih nijansi ili složenosti.
- Suprotnost crno-belom razmišljanju su nijanse, složenost i kritičko razmišljanje. Posledice mogu biti zanemarivanje činjenica ili elemenata stvarnosti, iz čega proističe iskrivljeno razumevanje. Tako na osnovu iskrivljenog mišljenja možemo da donosimo loše odluke.
- Razvoj crno-belog načina razmišljanja možemo da sprečimo tako što bismo ljudima dopustili da postave pitanja, izraze sumnje, preispituju ideje. Kritičko razmišljanje možemo da pospešimo sagledavanjem problema ili teme iz različitih perspektiva, prikupljanjem argumenata za ili protiv, imenovanjem 'đavoljeg advokata', čiji je posao da pronađe slabe tačke naših ideja/argumenata i da konstruktivnu kritiku. Kako bismo to učinili, važno je da tolerišemo nesigurnost koja dolazi sa činjenicom da ne znamo odmah pravi odgovor.

Grupa 2. Osećaj nadmoći

- Iz video zapisa: Osećaj nadmoći imaju pripadnici ekstremističkih grupa koji misle da su superiorniji, bolji i vredniji od drugih. Svojoj grupi dodeljuju veću vrednost, dok druge grupe degradiraju.
- Međutim, to se bitno razlikuje od zdravog osećaja samovrednosti. Iako je ponos što pripadamo određenim (različitim) grupama važan izvor zdravog samopouzdanja, to ne podrazumeva istovremeno gledanje na druge 'sa visine' ili mišljenje o sebi kao superiornijima u odnosu na njih. Druge grupe i kulture takođe treba poštovati.
- Pripadnost određenim grupama kao što su nacija, region, grad, porodica, ili pripadnost navijačkoj grupi fudbalskog ili sportskog kluba, grupi fanova muzičkog benda ili pevača, kao i članstvo u sportskom ili muzičkom klubu, izviđačima itd. mogu biti važni izvori stvaranja pozitivnih osećaja o sebi, kao i osećaja samopoštovanja.

Primeri odgovora koji bi trebalo da se nađu u prezentacijama učenika (nastavak):

Grupa 3. Dehumanizacija

- Iz video zapisa: Dehumanizacija se događa kada ekstremističke grupe opisuju druge grupe, koje smatraju "neprijateljima", na pogrđan način koji im oduzima ljudsku vrednost - ponekad ih čak opisuju kao životinje. Kada druge ljude posmatramo kao inferiorne, manje vredna ljudska bića, to smanjuje našu empatiju prema njima. Bez empatije lakše je podsticati i opravdavati nasilje nad njima – a to je upravo ono što ekstremističke grupe rade.
- Pojam suprotan pojmu dehumanizacije je empatija. Posmatranjem osobe kao ljudskog bića sa njegovom/njenom ličnom pričom, lako je stvoriti vezu i razviti osećaj empatije.
- Dehumanizaciju možemo da sprečimo, na primer, podsticanjem empatije prema drugima.

Izvori

- Projekat DARE, nastavni planovi, dodatni materijali i video zapisi koji se nalaze na internet stranici projekta: www.depolarisation.eu ili www.resilienteurope.eu

Adaptacija aktivnosti za nastavu na daljinu

Ovaj nastavni plan se u potpunosti može izvesti u nastavi na daljinu: deljenjem video zapisa preko interneta i korišćenjem soba za pojedinačne sastanke za grupni rad.

Ocenjivanje i evaluacija

Procena usvojenosti sadržaja ove lekcije može da se zasniva na proceni sposobnosti učenika da se uključi u dijalog, primeni veštinu slušanja i razmeni ideje sa drugim učenicima. Domaći zadaci takođe predstavljaju dobar način procene razumevanja ključnih tema o kojima se raspravljalo tokom časa.

Ideje za domaći zadatak

- Prvi domaći zadatak - Grupni zadatak: Glavne ideologije nasilnih ekstremista

Učenici uče o glavnim vrstama ideologija uz koje se vezuju nasilni ekstremisti kroz samostalno istraživanje ili proučavanje izvora (na primer, internet stranica ili drugih štampanih materijala) koje je za njih unapred pripremio nastavnik.

Učenici mogu da dobiju jednu od sledećih tema:

- Nasilni desničarski ekstremizam
- Nasilni islamistički ekstremizam
- Nasilni levičarski ekstremizam
- Nasilni separatistički pokreti
- Terorizam pojedinačnog pitanja/problema

Učenici izrađuju prezentacije za naredni čas.

Ideje za domači zadatak (nastavak)

- Drugi domači zadatak - Individualni zadatak: Nasilni ekstremizam u vašoj zemlji

Učenici uče o nasilnom ekstremizmu u sopstvenoj zemlji/regionu.

Mogućnost A) Nastavnik priprema listu internet stranica ili brošuru o glavnim nasilnim ekstremističkim grupama u svojoj zemlji. Učenici treba da pročitaju pitanja o materijalima i da odgovore na njih. O svojim odgovorima razgovaraju u razredu sa drugim učenicima.

Mogućnost B) Učenici samostalno sprovode istraživanje o nasilnim ekstremističkim grupama u njihovoj zemlji i odgovaraju na pitanja koja su dobili od nastavnika (npr., vezana za ideologiju grupe, delovanje, posledice tog delovanja itd.) O svojim odgovorima raspravljaju na narednom času.